

PYÖRÄILLEN KISSANMAALTA MESSUKYLÄÄN

Reitti kulkee pääosin vanhan Messukylän pitäjän alueella. Messukylä liitettiin Tampereeseen 1947, minkä jälkeen alueet on kaavoitettu asuinalueiksi.

KISSANMAA

Kissanmaan alueen arvellaan saaneen nimensä seudulla 1800-luvulla eläneistä ilveksistä. Alueen rakentaminen alkoi 1940-luvun lopulla, ja se edustaa sodanjälkeisen puutarhakaupungin suunnittelun ihanteita: kadut kaartuvat luonnonmuotoja myötäillen ja omakotitalot on sijoitettu limittäin väljyyden ja yksityisyyden lisäämiseksi. Kissanmaankadun kerrostalot puolestaan synnyttävät kaupunkimaisia näkymiä. Majavakadulla sijaitsevat rivitalot ovat Kissanmaan ainoita tyyppitaloja, mutta nopeasti rakentunut alue on ilmeeltään yhtenäinen. Tähän vaikuttivat tarkat rakennusmääräykset.

Alueen tonttien vuokralaiset valittiin sosiaalisin perustein. Kissanmaalla työläisperhe pääsi rakentamaan pienellä pääomalla, ja tulevat asukkaat rakensivatkin talonsa pääosin itse talkoilevien tuttaviansa avustuksella. Nopeimmillaan perustukset rakennettiin parissa, ulkokuori neljässä kuukaudessa, ja perhe saattoi muuttaa puolivalmiiseen taloonsa reilun puolen vuoden kuluttua rakennustöiden aloittamisesta. Ullakolle rakennettiin yleensä alivuokralais-asunto. Alusta lähtien kaikkiin taloihin tuli vesijohto ja sähkö.

1. Kissanmaan koulu

Kissanmaan koulu on hyvä esimerkki tyypillisestä 1950-luvun kansakoulusta. Rakennuksen on suunnitellut kaupunginarkkitehti Bertel Strömmer.

2. Ahmankatu

Tyypillinen 1900-luvun omakotitaloalue.

3. Uudenkylän 1900-luvun alun asuinalue

Tie Takahuhdista Tampereelle rakennettiin 1900-luvun alussa. Tien varteen, silloisen kaupungin rajan ulkopuolelle, nousi nopeasti tamperelaisen työväestön asuntoja ns. Uudeksikyläksi. Koska ei oltu kaupungissa, rakentaminen oli vapaata. Omakoti-alue pyrittiin säilyttämään 1950-luvulla ja kerrostalot kaavoitettiin Takahuhdintien eteläpuolelle.

4. Uudenkylän seurakuntatalo

Lähiörakentamisen aikakaudella palveluita hajautettiin uusiin kaupunginosiin. Pentti Turusen suunnittelema, 1966 valmistunut matala seurakuntatalo edustaa ajalleen tyypillistä kirkollista arkkitehtuuria.

TAKAHUHTI

Takahuhti oli 1500-luvulla Messukylän pitäjän suurin ja vanhin kylä, jossa oli lähes 30 tilaa, mm. Irjala, Kokko, Janka, Loimala ja Hinttala. Nämä kantatilat muodostivat vielä 1800-luvun lopulla tiiviisti rakennetun kyläkeskuksen Ristinarkkuun, teiden risteykseen. Myöhemmin tilakeskukset siirrettiin kukin omien peltojensa äärelle. Vanhojen tilojen maita pilkottiin asuintonteiksi jo 1900-luvun alussa, ja omakotirakentaminen voimistui 1950-luvulla. Vanhasta maaseutumaisemasta on vielä jäljellä pieniä peltoaukeita ja muutama kantatila.

5. Irjalan tila ja makasiini

Irjalan rustholli on ollut Takahuhdin keskeisimpiä tiloja. Valkoinen, uusrenessanssityylinen päärakennus on rakennettu 1800-luvun lopulla. Sen lisäksi alkuperäisistä rakennuksista on jäljellä punainen makasiini.

6. Takahuhdin palvelukeskus

Takahuhdin palvelukeskus on rakennettu Messukylän pitäjän vaivaistaloksi 1913. Rakennuksen massoittelu ja julkisivun kokonaisuus edustavat klassismia, mutta esimerkiksi ikkunoissa on viitteitä myös jugendista. Alkujaan tilaa oli 52 hoidokille mutta 1929 lisätilaa saatiin jatkamalla rakennusta etelään.

Paikalla sijaitsi aiemmin Hinttalan tilakeskus, jonka talousrakennus muutettiin 1910-luvulla vaivaistalon henkilökunnan (mm. karjakon ja leipurin) asuintaloksi. Tilan kellaria käytettiin kylmäsäilytyksen lisäksi ajoittain ruumishuoneena. Lisäksi alueella on klassismia edustava tiilinen viljamakasiini. Alueen rakennuskantaa on uusittu 1970-luvulla, jolloin laitoksessa luovuttiin omavaraisesta viljelystä ja karjanhoidosta.

Rakennusryhmästä kaakkoon pellolla sijaitsee kivikauden asuinpaikka.

7. Takahuhdin pappila

Messukylän seurakunnan pappilana 1982 asti toiminut rakennus on vuodelta 1919. Se on rakennettu vanhan, kansalaisodassa palaneen pappilan tilalle. Tyyliältään pappila edustaa klassismia, mikä näkyy mm. ikkunanpuitteiden koristelussa ja lasikuistin yllä olevassa päätykolmiossa.

8. Kukkojenkivenmäen rautakautinen kalmisto

Tampereen alueen maaseutumaiseman juuret ovat Takahuhdissa. Vanhinta kerrostumaa edustavat rautakauden löytöpaikat. Ns. Kukkojenkivenmäen kalmistoa (Huunolankatu 9 ja 11) tutkittiin jo 1905. Pienestä kiviröykkiöhaudasta löydettiin runsaasti esineitä: mm. 18 keihäänkärkeä, 18 puukkoa ja koruja.

Kalmistossa oli ainakin kahdeksan miehen ja kahden naisen polttohautaukset, jotka ajoittuvat 650–800 jKr. Yksitysaluetta; pihoilte ei saa mennä.

Muita rautakauden hautauksia on Sammon valtatien eteläpuolella Veijanmäenkadun molemmin puolin. Tampereen rikkain löytöpaikka on ns. Vilusenharjun kalmisto Kaukajärven länsipäässä. Sieltä on löydetty satoja esineitä, jotka ajoittuvat 800–1100-luvuille.

9. Linnan rautakautinen asuinpaikka

Nykyisen kerrostalo-osakeyhtiön (Takahuhdinkatu 75) pihamaalla on rautakautinen asuinpaikka. Pieni ala siitä tutkittiin kerrostalojen rakentamisen yhteydessä 1971. Löydöt olivat vaatimattomia. Maastossa voi havaita kumpareita, jotka yhä kätkevät paikan salaisuudet. Paikalla ei ole ollut muinaista linnaa, vaan nimi tulee Takahuhdin kylän Linna-nimisestä talosta, joka siirrettiin kylätontilta tähän paikkaan isonjaon yhteydessä. Yksitysaluetta; pihoilte ei saa mennä.

10. Kokon tila

Kokon tilan päärakennuksen vanhin osa on todennäköisesti 1850-luvulta. Rakennusta on jatkettu ja korotettu 1936 ja nykyisen ulkoasunsa se on saanut 1980-luvulla. Pihaa reunustava luhtiaitta on vuodelta 1933, vilja-aitta 1800-luvulta ja hirsinavetta vuodelta 1910. Karjakeittiö-sauna on valmistunut 1905. Yksitysaluetta; pihoilte ei saa mennä.

11. Takahuhdin kylän tonttimaan paikka

Karttaan on rajattu punaisella Takahuhdin kylän tonttimaa 1700-luvun lopun tilanteessa isojakokartan mukaan. Oletettavasti kylän talot ovat sijainneet samalla paikalla keskiajalta 1800-luvun loppuun. Talot, mm. Irjala, Kokko ja Loimala, siirrettiin peltojensa ääreen isonjaon järjestelyissä. Ainoastaan Jankan kantatalo perinteisine pihapiireineen on yhä jäljellä kylätontin alueella.

12. Loimalan tila

Loimalan päärakennus on valmistunut 1899 ja sitä on muutettu 1955. Pitkä, luhtikuistinen piharakennus on 1920-luvulta. Vanha 1800-luvun lopulla rakennettu navetta sijaitsee piharakennuksen takana. Päärakennusta vastapäätä sijaitseva uusi navetta on vuodelta 1910. Punatiilinen, klassismia edustava vilja-aitta on rakennettu 1932. Tilan ympärillä avautuu vanhaa peltomaisemaa. Yksitysaluetta; pihoilte ei saa mennä.

13. Pate Oy:n johtajien asunto

Pate Oy perustettiin 1940-luvun alussa materiaalipulan aikaan. Tehdas valmisti aluksi lankaa ja tekstiilejä paperista, pulan hel-

litettyä tuotettiin nauhoja ja vöitä. Pate oli Messukylän suurin, enimmillään tuhat henkeä työllistänyt yritys. Aulis Blomstedtin suunnittelemassa, 1948 valmistuneessa Paten johtajien funkistyyllisessä asuinrakennussa oli kaksi asuntoa. Luonnonkiven käyttö koristemateriaalina enteilee 1950-luvun tyyliä. Yksitysaluetta; pihoilte ei saa mennä.

14. Messukylän uusi kirkko

Tampereen kaupungin itäpuoli kuului 1800-luvulla Messukylän seurakuntaan. Vanhan, keskiaikaisen kirkon katsottiin olevan liian pieni räjähdysmäisesti kasvavalle teollisuustyöväestölle. Lisäksi kirkko oli korjauskelvottomassa, suorastaan hengenvaarallisessa kunnossa. Tässä tilanteessa Messukylään rakennettiin uusi kirkko yhdeksässä kuukaudessa 1879. Carl Theodor Höijerin tuhannelle hengelle suunnittelema länsitornillinen pitkäkirkko on tyyliältään punatiilistä uusgotiikkaa. Kirkon torni sortui muutaman vuoden kuluttua rakentamisesta, ja uusi torni rakennettiin nykyiselleen, aiempaa matalammaksi.

15. Messukylän vanha kirkko ja lainamakasiini

Messukylän vanha kivikirkko on Tampereen vanhin rakennus. Se on rakennettu 1500-luvun alussa. Suorakaiteen muotoinen runkokuone ja sakasti ovat rakennuksen alkuperäisiä osia. Sisustusta uusittiin 1600-luvulla, miltä ajalta ovat saarnastuoli ja seinien maalaukset. 1700-luvun korjauksissa asehuoneen kohdalle rakennettiin poikkisakara, ikkunoita suurennettiin ja katto uusittiin ajanmukaiseksi. Kirkkoaita rakennettiin samaan aikaan. 1800-luvun lopulla kirkollinen toiminta siirtyi uuteen kirkkoon, minkä jälkeen vanhaa kirkkoa käytettiin mm. viljavarastona. Kirkko remontoitiin 1900-luvun alussa ja se on jälleen kirkollisessa käytössä mm. suosittuna vihkikirkkona. Lainajvästö rakennettiin vuonna 1845.

Teksti: Miinu Mäkelä ja Aino Nissinahö
Kuvat: Vapriikin kuva-arkisto, Museovirasto ja Teemu Keskinen
Taitto: Jarno Vesala

Pirkanmaan maakuntamuseon Kulttuuriympäristöyksikkö
Museokeskus Vapriikki, Alaverstaanraitti 5, 33101 Tampere

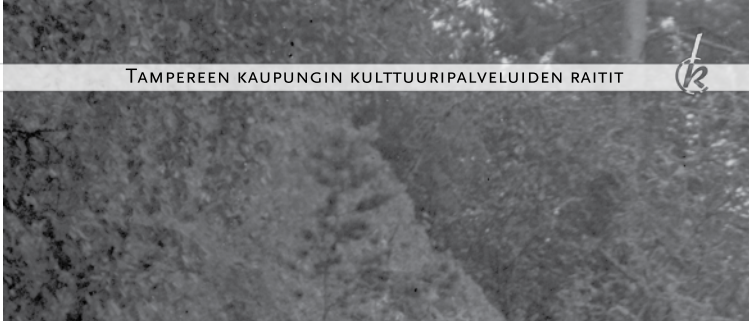
TAMPEREEN KAUPUNGIN

KULTTUURIPALVELUT

PUUTARHAKATU 11

P. 03-5656 6137

TAMPERE.FI/KULTTUURI

PYÖRÄILLEN KISSANMAALTA MESSUKYLÄÄN

1. Kissanmaan koulu

2. Ahmankadun vastavalmistuneet omakotitalot vuonna 1953.

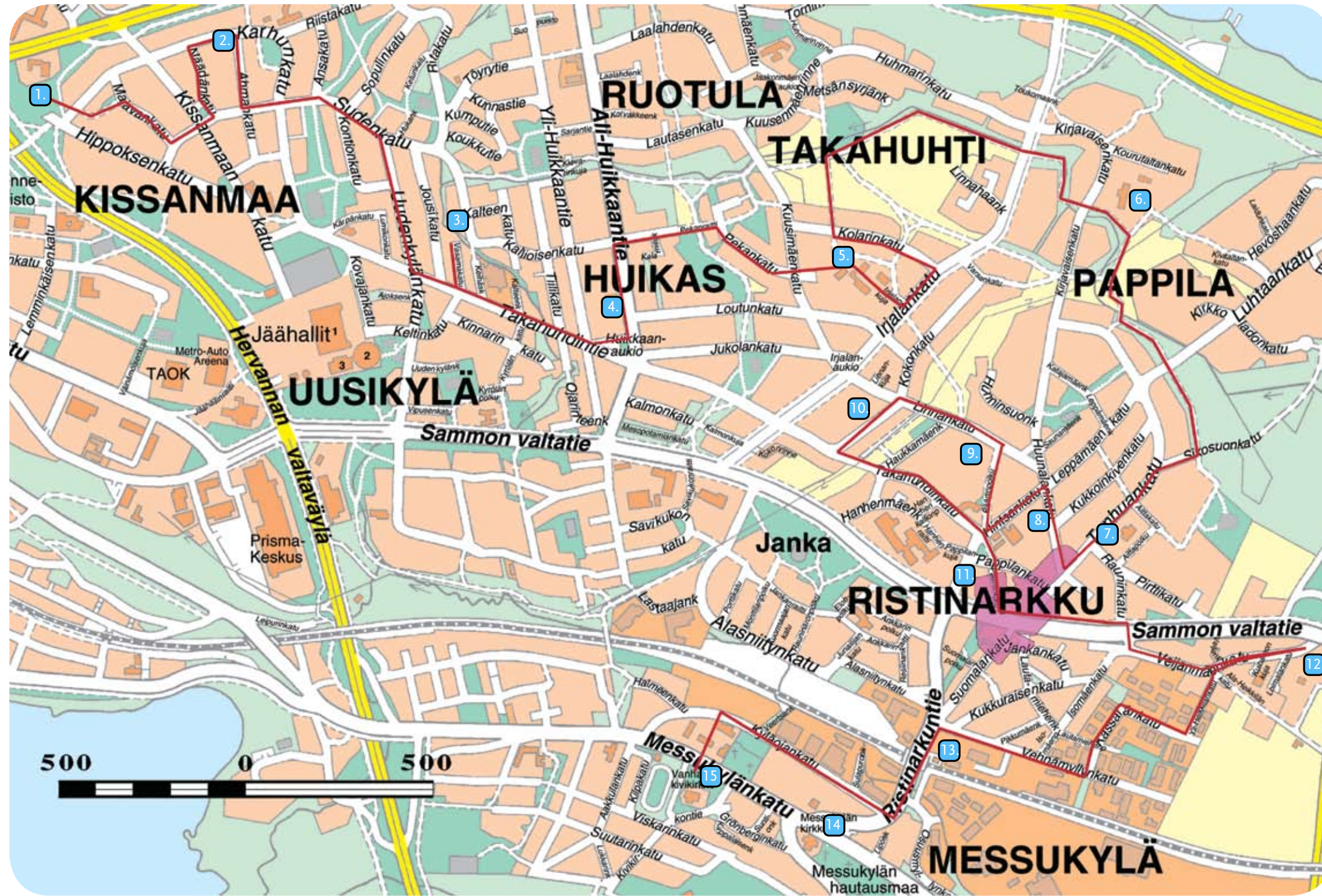
4. Uudenkylän seurakuntatalo

7. Takahuhdin pappila

8. Kukkojenkivenmäen kalmisto vuonna 1909.

9. Linnan rautakautinen asuinpaikka

10. Kokon tila

12. Loimalan tila

14. Messukylän uusi kirkko ja Takahuhdin maisema 1900-luvun alussa.

15. Messukylän vanha kirkko

